

PR и СМИ в Казахстане

*Сборник научных трудов
Выпуск 11*

Қазақстандағы PR және БАҚ

*Ғылыми еңбектер жинағы
11-шығарылым*

Составитель и главный редактор

д.и.н., профессор Л.С. Ахметова

Редакционная коллегия:

Акинер Ш. – профессор, доктор PhD, снс, Кембридж, Великобритания

Адилова Л.Ф. – д.п.н., профессор, Москва, РФ

Brussig B. – член немецкой ассоциации журналистов, Berlin, ФРГ

Дзялошинский И.М. – д.ф.н., профессор, Москва, РФ

Корконосенко С.Г. – д.ф.н., профессор, Санкт-Петербург, РФ

Медеубек С.М. – к.ф.н., доцент, Алматы, Казахстан

Моулд Д. – профессор, Огайо, США

Окай А. – профессор, Стамбул, Турция

Петренко В.М. – к.и.н., Президент Ассоциации СМИ Украины

Рузин В.Д. – к.ф.н., Президент ЕАТР, Москва, РФ

Сулайманова Р. Т. – к.п.н., доцент, Бишкек, Кыргызстан

Р 90 **PR и СМИ в Казахстане: сборник научных трудов.** – Қазақстандағы PR және БАҚ: ғылыми еңбектер жинағы / сост. и гл. ред. Л.С. Ахметова. – Вып. 11. – Алматы: Қазақ университеті, 2016. – 322 с.

ISBN 978-601-04-2511-8

Сборник научных трудов содержит материалы о PR и СМИ в Казахстане, о теории и практике медиабизнеса, об инновационных технологиях медиаменеджмента и маркетинга в журналистике. Сборник предназначен для PR-специалистов, журналистов, работников пресс-служб, студентов и магистрантов специальностей «Журналистика», «Связь с общественностью», «Издательское дело», ученых-исследователей.

УДК 070.378

ISBN 978-601-04-2511-8

© Ахметова Л.С., 2016
© КазНУ им. аль-Фараби, 2016

Глава IV. НАУЧНОЕ ТВОРЧЕСТВО МОЛОДЫХ

<i>Алкенова А.А.</i> ITSM әдістемесі және негізгі ақпараттық технологиялардың үдерістері	213
<i>Беспалова В.А.</i> Троллинг в новых медиа Казахстана.....	218
<i>Булатова М.Б., Тахан С.Ш.</i> Мобильные технологии как инновационное развитие гражданской журналистики	223
<i>Ибраева М.С., Тахан С.Ш.</i> Развлекательное телевидение	231
<i>Жаилова Н.Т., Негизбаева М.О.</i> PR в спорте и социальные сети	236
<i>Калиева А.Н., Тахан С.Ш.</i> К вопросу о рекламе как неотъемлемой части PR.....	241
<i>Кудабай А.А., Ахметова Л.С.</i> К вопросу о взаимосвязи рекламы, PR и маркетинга.....	247
<i>Кудрявцев К.</i> Механизмы разрешения конфликтов как фактор сотрудничества в рамках ООН в конце XX-начале XXI вв.	255
<i>Курмангалиева А.Д., Тахан С.Ш.</i> Освещение проблем экологии Казахстана в СМИ.....	261
<i>Мазено Е., Уразалиева Г.К.</i> Продвижение непарламентских политических партий в социальных сетях	267
<i>Пулидо Гомес Ф., Ахметова Л.С.</i> Потребление и разумность: есть ли выход?	273
<i>Sarsekeeva N. K., Yskakova A.T.</i> Forming of Mythopoetical Approach about Literature in Science and its Specifics	276
<i>Sarsekeeva N.K., Yskakova A.T.</i> The Theoretical and Methodological Aspects of the Study of the Text in the Framework of Discourse Theory	282
<i>Temirgaliyeva A., Negizbayeva M.O.</i> State programs in conditions of sustainable development: youth policy of Kazakhstan	289

Глава V. ИМИДЖЕВАЯ ПОЛИТИКА СТРАНЫ

<i>Ахметова Л.С.</i> Гордость университета	295
<i>Ахметова Л.С.</i> Отличница, красавица, спортсменка. К юбилею профессора С.Х. Барлыбаевой.....	299
<i>Лифанова Т.Ю.</i> Памяти Лифанова Юрия Ефимовича, к 75-летию со дня рождения.....	301
<i>Шыңғысова Н.Т.</i> Кәсіби мамандар даярлаудағы жаңа бағыттар.....	303
<i>Малайбекова А.З., Ахметова Л.С.</i> Пресс-служба КазНУ имени аль-Фараби	309
Сведения об авторах	314

Шыңғысова Н.Т.

Филология ғылымдарының докторы

Әл-Фараби ат. ҚазҰУ

Кәсіби мамандар даярлаудағы жаңа бағыттар

Қоғаммен байланыс саласында өзекті мәселелер көп. «Қоғаммен байланыс» мамандығы қоғамдағы барлық саланы қамтиды. Күзиреттілігі студенттер әлеуметтік ғылымдар, тіл, мәдениет, менеджмент, экономика, психология негіздерін меңгеріп, бизнесті де біліп шығуы керек. Қоғаммен байланыс мамандығының оқу бағдарламасы академиялық мамандық ретінде пәнаралық сипатын сақтай отырып, өзге академиялық бағдарламалардан кем түспеуі тиіс. Сондықтан жаңа білім беру стандарттары мен бағдарламаларды даярлау күн тәртібінде тұр.

2000 жылдардың басында бірнеше оқу орындары Қазақстанның PR нарығына мамандар даярлай бастағанда белгілі себептермен мамандық жабылып қалған еді. 2010 жылы мамандықты қайта жандандырып, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Қоғаммен байланыс және жарнама кафедрасы алғаш болып мемлекеттік лицензия алды. Қоғам қажетсінбеген мамандарға зәрулік 1990 жылдардың ортасында байқала бастаған еді. Әрине, Қазақстанда бұрын болмаған мамандарды даярлап бастағанда қиындықтар аз болған жоқ. Ұлттық менталитетке негізделген отандық оқулықтардың болмауы салдарынан Батыстың және Ресейдің оқулықтарын пайдалануға тура келді. Қоғаммен байланыс мамандығында менталитет, тіл, ақпаратты қабылдау, тұтынушылардың мәдени ерекшеліктері аса маңызды. Қазақстандық PR тәжірибеге негізделген оқу құралдары әлі де жетіспейді. Дегенмен, факультетімізде қоғаммен байланыс саласына байланысты соңғы жылдары бірқатар оқу құралдары жарық көрді. Атап айтқанда, «Принципы делового общения», «Пресс-релиз. Пресс-конференция. Опыт работы» (авт. т.ғд., профессор Ахметова Л.С.); «PR теориясы мен практикасы», «Өңірлік мерзімді баспасөздің менеджменті және

маркетингі», «Іскерлік қатынас ережелері пәнін оқытудың технологиясы» оқу-әдістемелік құралы т.б. (авт. филол.ғ.д. профессор Н.Т. Шыңғысова); «Связь с общественностью» (авт. филол.ғ.к. Әлжанова А.Б.); «Қоғаммен байланысқа кіріспе», «PR және жарнама», «Баспасөз қызметі» (авт. э.ғ.к., доцент Бекболатұлы Ж.); «Рекламные и PR-коммуникации в журналистике Казахстана» (авт. филол.ғ.к. Негізбаева М.О.) т.б. Жақында бірнеше авторлардың құрастыруымен «Журналистика және PR» атты глоссарий жарық көрді.

Қазақ университетіне оқу траекториялары бойынша Еуропа, АҚШ, Азияның жетекші оқу орындарынан профессорлар келіп дәріс оқиды. Жақында Познаньдағы А. Мицкевич атындағы университетпен (Польша республикасы), Санкт-Петербург мемлекеттік университетімен қос дипломдық білім беру бағдарламасын жүзеге асыру жөніндегі келісім-шартқа қол қойылды. «Оқу үдерісіне шетелдік ғалымдарды тарту» бағдарламасы бойынша дәріс оқуға келген профессорлармен бірігіп ғылыми-зерттеу жұмыстары жүргізіліп келеді. Стамбул университетінің профессоры А.Окаймен бірге жазылған Қазақстан мен Түркия елдеріндегі қоғаммен байланыс қызметінің ерекшеліктері мен ұқсастықтары туралы оқу құралы жақында «Қазақ университеті» баспасынан жарық көрмек.

PR коммуникацияны да, басшылыққа кеңес беру функциясын да қамтиды. Болашақта стратегиялық ойлай алатын, болашақты болжап отыратын, өз деңгейінде кеңес беретін маман болуы тиіс. Әлеуметтік жауапкершілікті, қоғамдық мүддені де ұмытпауы тиіс. Сондықтан, қоғаммен байланыс мамандарын кешенді түрде дайындау қажет. Мәселен, қазіргі оқу жоспарында «Мемлекеттік басқару және бизнес саласындағы қоғаммен байланыс қызметі», «Дағдарыс PR-ы», «PR жанрлары», «PR-жобаларды ұйымдастыру, басқару», «PR-дағы компьютерлік және телекоммуникациялық технологиялар», «Жобаның бизнес-жоспарын құру», «Бәсекеге қабілетті PR-өнімдер өндіру технологиялары», «Бұқаралық коммуникация мен қоғаммен байланыстың заманауи технологиялары», «Имиджеология», «Ішкі PR», «PR-дағы консалтинг», «Елдік брендинг және халықаралық PR», «Қазіргі баспасөз қызметі», «Бизнес-корпорация PR-бөлімінің жұмысын ұйымдастыру» т.б. пәндер оқытылады. Кафедраның таңдау бойынша элективті

пәндері жұмыс берушілермен біріге отырып жасалады. Мәселен, элективті пәндер каталогын дайындау барысында ҚР ҚБҰА, PR-шы клубы сияқты бірнеше мекемелерге, қазақтандық PR-практиктерге Қазақстанның PR нарығына қандай мамандар қажет, олардың бойына қандай құзіреттіліктер қалыптастыруымыз керек деген мәтінде сұраныс-хаттар жолдадық. Себебі, кәсіби стандарт жасауда жұмыс берушілердің пікірін ескеру қажет.

PR мамандарын оқыту барысында іргелі даярлық, коммуникацияның теориясы мен практикасы бойынша терең, сапалы білім беру, ағылшын тілін жете меңгерту, жаңа коммуникациялық-ақпараттық технологияларды игеруге машықтандыру жүзеге асырылып отыр.

Оқу үдерісін ұйымдастырудың түрлі жолдарын, әдістерін қарастырдық. Ең алдымен, кәсіби стандарттарға сай білім беру бағдарламаларын жетілдіруді көздеп отырмыз. Кафедра кәсіби мамандарды – медиа нарығына, мемлекеттік, саяси, әлеуметтік және бизнес құрылымдарға қазіргі заманғы технологияларды меңгеріп, құзіреттер мен тәжірибелік дағдыларды игерген, бүгінгі еңбек нарығында сұранысқа ие халықаралық журналистерді, PR-менеджерлерді, имиджмейкерлерді, продюсерлерді, баспасөз хатшыларын даярлауды мақсат етеді. Әлемдік стандарттарға, заманауи зияткерлік талаптарға сай кадр әлеуетін қалыптастыруды көздейді. Білім алушылар өз саласында теориялық білім алумен ғана шектелмей, болашақта тиімді карьера жасауға қажетті қосымша құзіреттіліктерге ие болуы керек.

Қоғаммен байланыс пәнінің құзіреттіліктерін қалыптастыруда өзге де салаларды қамту қажет. Журналистика соның бастыларының бірі. PR маманы жаңа медианы өз деңгейінде игеруі, БАҚ өкілдерімен тиімді байланыс орната білуі, баспасөзге арналған материалдарды жаза білуі қажет. PR-маманының кәсіби құзіреті – коммуникативтілік, креативтілік, шығармашылық көзқарас, жазу қабілеті, іскерлік қарым-қатынас, сөйлеу мәдениеті, шешендік өнер, көпшілікпен тез тіл табысу, идеяларды тәжірибе жүзінде жүзеге асыру екендігі мамандыққа талапкерлерді шығармашылық байқау арқылы қабылдау жөніндегі шешім өте дұрыс.

Бітіруші түлектердің нарықта сұранысқа ие маман болып қалыптасуы аса маңызды. Осы орайда университет жыл сайын

жұмыс беруші компаниялардың бос орындарға жәрмеңесін ұйымдастыруды қолға алып келеді.

Ашық онлайн курстар ұйымдастыру, қашықтықтан білім беру жүйесін жетілдіру ісі де қолға алынуда. «Халықаралық журналистика» мамандығы бойынша ағылшын тобы ашылып, сабақтар ағылшын тілінде жүреді.

«Мектеп-колледж-университет» білім беру үзіксіз циклы концепциясын жүзеге асыру үшін әрі «Мәңгілік ел» ұлттық идеясы негізінде патриоттық тәрбие беру мақсатында жыл сайын оқушыларға арналған ең үздік шығармашылық байқаулар ұйымдастырып келеміз.

Қазіргі таңда қай салада болмасын қаржы көздерін тауып, шығынды азайту жолдарын қарастыру көзделеді. Ғұлама ғалым Әл-Фараби «Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы», – деген. Студенттерге университеттегі «Al-Farabi university – smart city», «Айналанды нұрландыр», «100 кітап», «ҚазҰУ – Гринкампус» т.б. әлеуметтік инновациялық жобалар аясында рухани-адамгершілік тәрбие беруге тырысамыз. Тіпті электр энергиясын, су, жылу, материалдық-техникалық ресурстарды үнемдеп қолдануға үйретеміз.

Әрине, мамандықты әр түрлі жолмен меңгеруге болады. Алайда жоғары оқу орнында алған білім ғана қажетті құзіреттілікті қалыптастырады. Қазақстанда PR-білім берумен алты жоғары оқу орындары, атап айтқанда әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Е.А. Букетов атындағы ҚарМУ, Алматы Менеджмент университеті және Тұран университеті айналысады.

Ғылым мен өндірісті тиімді ықпалдастырудағы тәжірибенің маңызы зор. Оқу-өндірістік тәжірибе бағдарламалары жұмыс берушілермен келісе отырып қажетті құзіреттіліктерді қарастырады, күтілетін нәтижелерге баса көңіл бөлінеді. Педагогикалық практика үздіксіз болып саналады әрі теориялық оқытумен қатар жүреді. Себебі студент пәннің оқу материалдарын өндірісте де меңгеруі тиіс.

Оқу үдерісінде әр курсқа сай оқу-өндірістік тәжірибенің бірнеше түрлері бар. Білім алушыларды үзіксіз практикалық даярлау концепциясы оқу тәжірибесінен диплом алды тәжірибеге

дейінгі осы практикалардың барлығын кешенді біріктіреді. Білім алушылардың кәсіби тәжірибесі мамандар даярлау кәсіби оқу бағдарламасының ажырамас бөлігі болғандықтан, студенттердің өндірістік тәжірибе өтетін сапалы базасы ретінде ірі өндірістік мекемелермен, ғылыми-зерттеу мекемелерімен, мемлекеттік мекемелермен келісім-шарт жасап келеміз.

Дуалды оқыту қазір білім беру үдерісіне аса қажет. Соңғы кездері дуалды білім беру тәжірибесі кең етек жайды. Өндіріс пен білімді, ғылымды тиімді ұштастыру әдісімен нағыз кәсіби маман даярлауға болатыны дәлелденді. Сол себепті жұмыс берушілермен тығыз қарым-қатынаста жұмыс істеуге дағдыландық. Кафедрамызда «Қазақ газеттері» ЖШС-ның Бас директоры Жұмабек Кенжалин, «Түркістан» газетінің тілшісі Жәнібек Қалым дәріс береді. Алдыңғы жылдары Амангелді Сейітхан, Қуат Домбай, Асхат Еркімбаев тәрізді мамандар дәріс оқыған еді.

Оқу үдерісіне практик-мамандарды тартумен қатар, олардың шеберлік сыныптарын жиі өткізуге тырысамыз. Қазақстан баспасөз клубының президенті, PR-мамандары халықаралық Ассоциациясының мүшесі Ә.Қарауылова, Қазақстан баспасөз клубының атқарушы директоры С. Балбаев студенттерге еліміздің медиа-саласындағы жобалық қызмет туралы мазмұнды ақпараттар берсе, «Август» (Лондон) газетінің бас редакторы Vatan Oz, «Кселл» компаниясының, Reuters халықаралық ақпарат агенттігінің, Хельсинки университетінің (Финляндия) жанындағы Александри Институтының өкілдері студенттерге семинар-тренингтер жүргізді.

Нарықтағы мамандарды, ЖОО оқытушыларын оқытып, қайта даярлықтан өткізу үшін қосымша білім беру бағдарламаларын кеңейту мақсатында кафедраның жанынан Біліктілікті арттыру және қоғаммен байланыс, баспасөз қызметі мамандарын сертифициаттау «PR» Орталығы құрылды. Орталық тұрақты, мақсатты, жүйелі түрде кәсіби біліктілікті арттырумен айналысады.

Жыл сайын Қазақстандағы PR-білім беру мәселесіне байланысты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция ұйымдастырып, өткіземіз. PR-білім берудің өзекті мәселелеріне байланысты жоғары оқу орнындағы ірі тәжірибе алмасу алаңы болды десек артық айтқандық емес. Білім беру саласындағы

жаһандану, интеграция тенденциялары кәсіби құзіреттілік қалыптастыруда жоғары талаптар қояды. Конференция барысында отандық және шетелдік ғалымдардың, PR-практиктердің оқытудың құзіретін қалыптастыруға бағытталған кәсіби талаптар, жоғары деңгейлі оқу бағдарламаларын жасау жөніндегі пікірлері талқыланып, шешілу жолдары ұсынылады. Конференцияның пленарлық мәжілісінде кәсіби құзіретті мамандар даярлау мәселесі көп қозғалады.

2014 жылы кафедра жанынан Студенттік баспасөз Орталығы құрылды. Орталықтың болашақ PR мамандарына практикалық тұрғыдан мамандыққа машықтандыру, шыңдау мектебі болғандығы анық. Баспасөз орталығының мүшелері – студенттер өздері мақала жазып, университеттік іс-шаралар туралы ақпаратты бұқаралық ақпарат құралдарына таратумен айналысады.

PR – стратегиялық және басқару функцияларын атқаратындықтан, нарықта стратегиялық құжаттарды сауатты жасап, оларды тиімді жүзеге асыра алатын, стратегиялық ойлайтын, дұрыс шешім қабылдайтын, әлеуметтік жауапкершілікті сезінетін мамандар даярлауымыз керек. Болашақта қоғаммен байланыс саласын дамытатын осы мамандар болмақ.